

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Затверджую:

Заст. директора інституту,
доктор економічних наук
Ю.С. Залознова

«__» _____ 2017 р.

№ держреєстрації 0117U004336

№ теми за планом інституту III-01-2017

Виконується за постановою

Бюро відділення економіки

НАН України

від 03.11.16 протокол № 11

МЕТОДИКА-ПРОГРАМА

проведення наукових досліджень за темою:

**«АКТИВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ЗРОСТАННЯ»**

Початок роботи 1 кв. 2017 р.

Закінчення роботи II кв. 2019 р.

Керівники теми:

академік НАН України

О.І. Амоша

доктор економічних наук, професор

О.Ф. Новікова

доктор економічних наук, професор

В.П. Антонюк

Київ – 2017

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	4
2. АКТУАЛЬНІСТЬ. СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ	13
3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	18
4. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ДОСЛІДЖЕННЯ	19
5. МЕТОДИ ТА СПОСОБИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	21
6. НОВИЗНА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ.....	22
7. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ.....	23
8. СПОСОБИ ТА ТЕРМІНИ ОФОРМЛЕННЯ РОБІТ	23
9. ПРОГРАМА-РОБОЧИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	24
10. КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ	30
Література.....	31

АНОТАЦІЯ

Бюджетна тема «Активізація соціального і трудового потенціалу сталого розвитку як чинників економічного зростання» виконується як фундаментальне дослідження з актуальних проблем суспільних і гуманітарних наук в межах Цільової програми наукових досліджень Відділення економіки НАН України «Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року» (2017-2021 рр., керівник академік НААН України М.А. Хвесик, Постанова Президії НАН України від 07.07.2016 р., № 125).

Методика програма складена у відповідності з затвердженим вченою радою Інституту економіки промисловості НАН України обґрунтуванням теми, тематичною карткою НДР, затвердженою постановою Бюро відділення економіки НАН України від 03.11.2016 р. (протокол № 11) відповідно до вимог прийняття звіту у Відділенні економіки Президії НАН України, а також у відповідності до потреб розвитку України у формуванні та використанні соціального і трудового потенціалу сталого розвитку країни та промисловості та у виконанні Україною прийнятих міжнародних зобов'язань із переходу системи господарювання на засади сталого розвитку.

У методиці визначено напрями, зміст, структуру, послідовність виконання науково-дослідницьких робіт за темою «Активізація соціального і трудового потенціалу сталого розвитку як чинників економічного зростання». Визначається та обґрунтовується актуальність та стан проблем, теоретична та практична ступінь її розробленості. Визначено основні напрями дослідження проблеми активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку, концептуальні, правові та науково-методичні підходи до їх залучення як чинників економічного зростання, завдання та порядок виконання дослідження. *Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо активізації в Україні соціального і трудового потенціалу як чинників сталого економічного зростання.* Структура дослідження визначається за напрямками, які виокремлено у дві підтеми: розробка теоретичних і науково-практичних засад активізації трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання; активізація трудового потенціалу України для забезпечення продуктивної зайнятості та сталого економічного зростання в умовах формування інноваційної моделі розвитку економіки. За кожним напрямом визначено основні етапи роботи та завдання. Здійснено вибір методів та способів проведення наукового дослідження. Планується досягнення теоретичних та науково-методичних результатів наукових досліджень, які мають наукову новизну, соціальну та економічну значимість. Конкретизовано перелік наукових результатів та визначено адресати їх використання.

Розроблено за темою програму – робочий план дослідження, який містить календарний план виконання окремих підтем та їхніх етапів, склад виконавців та терміни оформлення основних наукових результатів. За результатами дослідження передбачається підготувати 11 наукових доповідей до державних, регіональних та галузевих органів управління, 14 науково-довідних та науково-аналітичних записок, 2 науково-методичних розробок, рукопис колективної монографії за темою дослідження, а також підготовка та проведення міжнародної науково-практичної конференції.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Розробка механізмів та напрямів активізації соціального та трудового потенціалів в забезпеченні економічного зростання на засадах сталого розвитку обумовлює необхідність визначення методологічних засад економічного зростання та розвитку, поглиблення розуміння концепції сталого розвитку та економічного зростання, ролі соціальних чинників в його забезпеченні. В узагальненому вигляді економічне зростання визначається здебільшого як кількісна зміна результатів виробництва і його чинників (тобто, їхньої продуктивності), а своє вираження економічне зростання знаходить у збільшенні обсягів потенційного та реального ВВП, що обумовлює можливість розширення споживання ресурсів всіх видів. Таким чином, економічне зростання характеризує кількісну динаміку економічної системи, яка сприяє і якісним перетворенням спрямованим на задоволення соціальних потреб суспільства. Це досягається за рахунок подолання протиріч економічного та соціального розвитку. Суспільство зацікавлено в стабільному та неухильному економічному зростанні, що визначається поняттям «стійке економічне зростання». Воно характеризується позитивною динамікою макроекономічних показників без суттєвих коливань їх значень протягом тривалого періоду. Забезпечення стійкого економічного зростання завжди було важливим завданням економічної політики та економічної науки, що обумовило формування в ХХ столітті різноманітних теорій економічного зростання в рамках кейнсіанських, неокласичних та інституціональних наукових підходів, які є методологічною основою даного дослідження. На сучасному етапі теорія економічного зростання є достатньо розробленою та багатовекторною, вона визначає основні типи та чинники зростання, а також постійно еволюціонує внаслідок розвитку науки, зміни реальної економіки та суспільних завдань розвитку. В той же час в умовах загострення кризових явищ стоїть завдання зміни цілей зростання, актуалізації та активізації його соціальних складових.

Аналіз теоретико-методологічних засад економічного зростання свідчить, що науковці різних методологічних платформ враховували соціально-економічні чинники. Так, *кейнсіанська теорія* в забезпеченні економічного зростання значну роль відводить співвідношенню між заощадженнями (що залежать від доходів населення) та інвестиціями. В посткейнсіанській моделі економічного зростання Харрода-Домара стійке зростання економіки можливе при умові стабільності коефіцієнтів капіталомісткості та схильності до споживання у довгостроковому періоді [1]. У *неокласичній теорії* в забезпеченні зростання основна увага приділяється факторам виробництва. У виробничій функції Кобба-Дугласа – це праця та капітал, яку голландський економіст Я. Тінберген у кінці 40-х років ХХ ст. доповнив фактором технічного прогресу, який пов'язаний з якісними характеристиками людського чинника [2]. Американський економіст Р. Солоу у

1956 році розробив власну виробничу функцію з врахуванням факторів технічного прогресу і часу. Він намагався визначити як основні фактори виробництва – праця, капітал, технологічні зміни – впливають на динаміку обсягу виробництва. На її основі Р. Солоу розрахував показник так званого матеріалізованого технічного прогресу, який відображає зростання інвестицій у зв'язку з великими технічними і технологічними зрушеннями у виробництві [3].

Розробки іншого американського економіста Е. Денісона звернули увагу на нематеріальні чинники економічного зростання. В основі виробничої функції Денісона лежить розрахунок показника так званого нематеріалізованого технічного прогресу, який зумовлений вкладеннями капіталу в підготовку кадрів, в людину, розвиток її інтелекту. Розрахунки Денісона показали, що вкладання капіталу в людину (що також охоплюється поняттям технічного прогресу) у 5-6 разів більш ефективні, ніж вкладання у нову техніку і технологію [5]. Відомий американський економіст Саймон Кузнец (1901-1985), лауреат Нобелівської премії (1971), автор дослідження з історії економічного зростання розвинутих країн вважав, що економічне зростання є довготривалим збільшенням здатності господарства забезпечити все більше різноманітні потреби населення за допомогою все більш ефективних технологій і відповідних їм інституціональних та ідеологічних змін.

Отже, до чинників економічного зростання залучається все більше параметрів, що знайшло відображення в теорії ендогенного зростання, яка пов'язує процес зростання з усіма можливими якісними й кількісними факторами: ресурсними, інституційними, міжнародними тощо [6]. Такими факторами є: частка робочої сили з початковою чи середньою освітою (характеристика якості трудових ресурсів), частка військових витрат у ВВП (характеристика структури розподілу ресурсів), середньодушове споживання алкоголю (як характеристика трудової та соціальної мотивації), кількість військових конфліктів (як характеристика суспільної та політичної нестабільності) тощо. Такі моделі враховують інвестиції в людський капітал, наукові дослідження і дають змогу описати динаміку зміни технології.

В цій роботі американські науковці Абель Е., Бернанке Б. відзначають, що вперше теоретичні основи ендогенного зростання були викладені в статтях Пауля Ромера^{1,2} та Роберта Е. Лукаса мол.³ [6]. Вони були підтверджені емпіричними дослідженнями в різних країн світу. Так, наприклад, Р. Левін і Д. Рене (1992р.) та Р. Баро і Й.-Х. Лі (1994 р.) за результатами проведеного емпіричного дослідження вказують на такі фактори зростання :

---

¹ Ромер П. Зростаючі доходи і довгострокове зростання / П. Ромер // Journal of Political Economy. – 1986. – С. 1002-1037.

² Ромер П. Основи ендогенного зростання / П. Ромер // Journal of Economic Perspectives. – 1994. – С. 3-22.

³ Лукас Р. мол. До механізмів економічного розвитку / Р. Лукас мол. // Journal of Monetary Economics. – 1988. – С. 3-42.

початковий рівень доходу на душу населення (чим нижчим він є, тим більше можливостей для зростання з використанням вже існуючих у світі технологій та форм організації виробництва);

середній темп приросту населення (коли темпи приросту населення дуже високі, то зменшується величина середнього доходу на душу населення);

частка робочої сили, яка має середню та вищу освіту (характеризує якісний склад трудових ресурсів);

частка інвестицій у ВВП (тісний прямий кореляційний зв'язок);

очікувана середня тривалість життя людини (характеризує якісний склад трудових ресурсів);

частка державних витрат у ВВП (без витрат на оборону та освіту);

різні показники соціальної і політичної нестабільності (наприклад, кількість збройних конфліктів);

нерівність у розподілі доходів.

У сучасних умовах теорія ендогенного зростання розвивається переважно емпірично, однак існує нагальна потреба в розробці її теоретичної бази з метою побудови максимально повного та слабо дослідженого набору соціальних і трудових факторів, які визначають процес економічного зростання. Це відповідає меті дослідження за даною бюджетною темою.

Таким чином, пошук економічною наукою джерел та чинників зростання призвів до розширення їх переліку, до включення у їх коло соціальних, трудових та соціокультурних чинників, пов'язаних з розвитком людини, та інституціональних, пов'язаних з якістю державного управління.

Однак, орієнтація на необмежене прискорення темпів зростання у другій половині ХХ століття увійшла в суперечність з реаліями, які характеризувалися ускладненнями економічної ситуації, загостренням соціально-економічних суперечностей, вичерпаністю або обмеженістю сировинних ресурсів, розбалансованістю науково-технічних, екологічних та соціальних складових економічного зростання, загостренням конфлікту між досягнутим рівнем матеріального виробництва і можливостями природного середовища задовільнити потреби тощо. Одночасно невпинне зростання потреб населення, рекламне заохочення до швидкого оновлення асортименту споживчих та інвестиційних товарів, з одного боку, а також усвідомлення обмеженості аж до вичерпності ресурсів і стрімкого зростання шкоди, завданої довкіллю виробничими та споживацькими системами, – з іншого, стали приводом для переосмислення та перегляду концепції економічного зростання.

Концепція «нульового економічного зростання», що появилася на початку 70-х років ХХ століття в результаті дослідження довгострокових наслідків глобальної тенденції зростання населення, промислового і сільськогосподарського виробництва, споживання природних ресурсів та забруднення довкілля, була першою реакцією на зростаючі загрози. Доповідь Римського клубу «Межі зростання», підготовлена міжнародною групою дослідників під керівництвом

Деніса та Донели Медуз, показала згубний вплив невпинного зростання на навколишнє середовище та вичерпність наявних ресурсів (забруднення атмосфери, деформація озонового шару, дестабілізація Світового океану, виснаження джерел прісної води, земних надр, ерозія та засолення ґрунтів, ураження та загибель лісів, зникнення видів тварин, накопичення відходів) тощо. Зроблено висновок, що за існуючих тенденцій виникає загроза досягнення «меж зростання», що неминуче супроводжуватиметься стихійним скороченням чисельності населення і промислового виробництва в результаті голоду, руйнування навколишнього середовища, виснаження ресурсів і т.д. У цій ситуації, на думку авторів доповіді, єдиним виходом є підтримка «нульового зростання».

Теорія «нульового зростання» не враховувала можливостей технологічного прогресу, однак вона висвітлила реальну загрозу для людства, а також обумовила необхідність розмежування між поняттями зростання та розвитком. Завдяки цьому та наступним дослідженням була проведена принципова різниця між категоріями «зростання» (англ. growth) та «розвиток» (англ. development). Під зростанням розуміють збільшення обсягів виробництва продукції та ВВП шляхом тієї чи іншої переробки сировини, тоді як розвиток означає передусім розширення та реалізацію потенційних можливостей. Якщо зростання передбачає збільшення за кількісними параметрами, то розвиток робить наголос на покращенні або зміні якості. Економічне зростання не завжди супроводжується якісними змінами, які обумовлені прогресивними перетвореннями як економіки, так і суспільства в цілому, тому виникла потреба в розробці нових концептуальних підходів, зокрема концепцій економічного розвитку, сталого економічного розвитку і сталого розвитку суспільства. Розвиток за змістом – це незворотна, спрямована, якісна, закономірна зміна об'єктів будь-якої природи, а економічний розвиток розглядається як перехід від одного стану економіки до іншого, який характеризується розширенням виробництва нових товарів та послуг з використанням нових технологій. З розвитком пов'язане прогресивне перетворення економіки і суспільства.

Враховуючи потреби довготривалого розвитку в 80-і роки ХХ століття було розроблено *концепцію сталого економічного розвитку*. Вона стала результатом роботи Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку під керівництвом прем'єр-міністра Норвегії Г.Х. Брунтланд (1984-1986 рр.), завданням якої було запропонувати суспільству довготермінові стратегії, способи і засоби забезпечення збалансованого розвитку економіки, використання природних ресурсів, росту народонаселення та охорони довкілля. Концепція сталого економічного розвитку ґрунтується на зміні парадигми економічної політики від забезпечення високих темпів економічного зростання та соціальної допомоги безробітним у періоді депресії до більш виваженої з погляду довгострокових перспектив мети, змістом якої є створення умов для ефективного, соціально орієнтованого розвитку економіки, стратегічним завданням котрого є збереження

природного довкілля. Вона ґрунтується на врахуванні трьох аспектів: економічного, соціального та екологічного.

В економічному аспекті сталий розвиток має забезпечити ефективність та стійкість зростання. У соціальному аспекті сталий економічний розвиток має спрямовуватись: на зменшення розриву між доходами найбагатших і найбідніших верств населення; сталий людський розвиток; збереження надбань і зростання матеріальної та духовної культури; підвищення рівня та якості життя населення; забезпечення процесів демократизації управління. В екологічному аспекті завдання сталого економічного розвитку полягає в забезпеченні всім поколінням доступу до природних ресурсів і довкілля, не сплюндрованого економічною діяльністю.

На сьогодні існує значна кількість визначень змісту поняття «сталий розвиток», але в більшості переважає визнання того, що сталий розвиток забезпечує потреби сучасних поколінь, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Досить поширене визначення змісту сталого розвитку через процеси управління, що Світовим банком. За змістом, сталий розвиток визначається ним як процес управління сукупністю (портфелем) активів, який спрямований на збереження та розширення можливостей, якими володіють люди. Активи включають не тільки фізичний, але й природний та людський капітали. Щоб бути сталим, розвиток повинен забезпечувати зростання або як найменше - не зменшення всіх цих активів.

Найбільшу кількість прихильників має філософську сутність *концепції ноосферного розвитку*, яку започаткував ще в першій половині ХХ століття академік В. Вернадський. Саме прихильники теорії ноосфери (сфери розуму) дійшли висновку, що в ХХ ст. відбулося нагромадження нераціональності в житті соціуму, що поставило під загрозу виживання всього людства. Для ліквідування цієї загрози необхідно зробити вибір на користь розуму. У цьому разі кожний має усвідомити, що, по-перше, людина - частина природної системи, на відтворення якої потрібно спрямувати діяльність людства. По-друге, якщо людство й надалі буде нехтувати станом довкілля заради обсягів виробництва і споживання, які постійно зростають, природна система настільки спотвориться, що людство буде приречене. Лише еколого-економічна гармонія є запорукою суспільного прогресу.

На підґрунті об'єднання основних положень концепції економічного зростання та сталого розвитку сформувалася *сучасна економічна концепція економічного зростання* на засадах сталого розвитку. «Світова практика доводить, що запорукою сталості, збалансованості, біосферосумісності є такий економічний розвиток і економічне зростання, які забезпечують прогрес і добробут суспільства на якісно новій ресурсній і технологічній базі та ефективному управлінні» [7, с. 94]. Основними критеріями такого розвитку має бути економічне зростання за умови економічної ефективності, екологічної безпеки і соціальної справедливості. Економічне зростання на засадах сталого розвитку можна розглядати як кількісну характеристику змін параметрів економічної системи (збільшення ВВП, обсягів споживання, сукупного попиту, капіталу, інвестицій, тощо), які ,як правило,

сприяють економічному розвитку за умов збалансованого розвитку виробництва, соціальної сфери, природного середовища, технологічного і соціального прогресу.

Сталому економічному зростанню відповідає концепція *інноваційного економічного зростання*. Інноваційне зростання - це зростання, що ґрунтується на підприємницькій ініціативі в галузі ринкової, науково-технічної й організаційно-економічної діяльності, на основі розробки та активного запровадження інновацій. Особливістю інноваційного типу зростання є те, що інновації дають змогу усувати (або ж суттєво зменшувати) бар'єри, утворені чинниками попиту і розподілу, у зв'язку з суперечністю між ефективністю та соціальною спрямованістю економічного зростання.

Таким чином, теоретико-методологічною базою дослідження за темою «Активізація соціального і трудового потенціалу сталого розвитку як чинників економічного зростання» є кейнсіанські та неокласичні концепції економічного зростання, теорії ендогенного зростання, концепції сталого, ноосферного та інноваційного розвитку, кожна із яких в тій чи іншій мірі спирається на чинники людського та соціального розвитку.

Потреба переходу економіки України до економічного зростання на засадах сталості знайшла своє вираження в розробці проекту Стратегії сталого розвитку України на період до 2030-го року та відповідних Цілей сталого розвитку. Соціальний вимір сталого розвитку є обов'язковою складовою всіх визначених національних цілей. Всі стратегічні цілі зорієнтовані на збалансоване економічне зростання, на людину та покращення якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому, здоровому, різноманітному природному довкіллі.

Соціальний вектор економічного зростання на засадах сталого розвитку спрямований на продуктивну та ефективну зайнятість, гідну працю та створення якісних робочих місць, розширення самозайнятості населення, забезпечення сприятливих умов для підвищення кваліфікації, якісної освіти, що створюють умови для розвитку людського потенціалу. Особливе місце посідають цілі, які пов'язані з подоланням бідності та скороченням нерівності, забезпеченням здорового життя, благополуччя населення в безпечних та життєстійких населених пунктах. Крім цього, економічне зростання за умов реалізації принципів сталого розвитку залежить від рівня збалансованості споживання і виробництва, що потребує розробки нових підходів до визначення раціональних моделей споживання.

В визначеному контексті соціальний вимір сталого розвитку має двовекторну спрямованість З одного боку, більшість внутрішніх складових соціальної компоненти виступають чинниками забезпечення економічного зростання на засадах сталого розвитку. Одночасно, як було зазначено вище, вони виступають цільовими орієнтирами, внутрішніми складовими стратегічних цілей такого розвитку. На підґрунті об'єднання векторів спрямованості соціальної складової визначається процес її відтворення (див. рисунок).

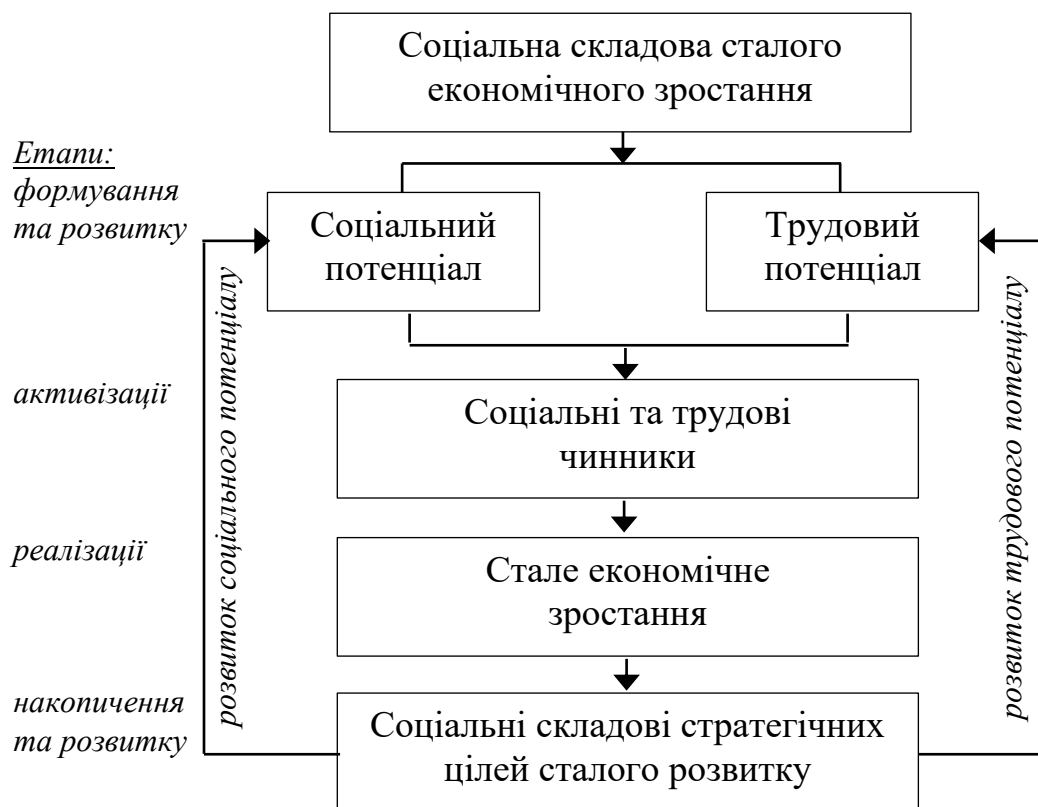

Рисунок. Соціальний вектор забезпечення економічного зростання на засадах сталого розвитку

Соціальні доміанти сталого розвитку пов'язані з наступними напрямками та завданнями в залежності від пріоритетності стратегічних цілей:

- сприяння повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. Створення гідних робочих місць, забезпечення технічної модернізації, сприяння підприємництву, творчості та інноваційній діяльності, створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації та розвитку трудових навичок відповідно вимогам формують основні трудові чинники економічного зростання, які пов'язані з підвищенням продуктивності та ефективності праці, зміною характеру праці, посиленням мотиваційної діяльності, формуванням креативності та постійним нарощуванням потенціалу розвитку працівника;
- удосконалення діючого та розробка нового, розподільчого механізму одержання доходів, необхідного для забезпечення сталого розвитку, зокрема, доходів за результатами праці та участь у розподілі капіталу;
- розробка та втілення сучасної системи мотивації до продуктивної праці та зміна цінностей трудового життя;
- відновлення цінності праці та працівника;
- забезпечення рівноправного доступу людини до соціальних ресурсів, користування ресурсами та соціальними послугами;
- розробка механізмів мотивації культури споживання, подолання ризиків суспільства споживання, формування культури споживання;

- перешкоджання втрати раціонального споживчого попиту, подолання розриву між споживанням і задоволенням реальних потреб, попередження становленню формуються ірраціональних потреби;

- безпека життя людини, соціальне благополуччя, підвищення комфорту людського існування для формування умов збільшення тривалості життя, планування родини та раціонального особистого споживання, поліпшення середовища існування людини, та розвитку соціальної активності, підвищення соціального захисту вразливих верств населення тощо, при цьому досягнення високих стандартів життєдіяльності повинно поєднуватися з ощадливим ставленням до довкілля;

- використання освіти та науки визначальних важелів сталого розвитку для забезпечення збалансованості діяльності людини, удосконалення науково-технічної бази і технологій виробництва та природокористування. Запровадження в національну політику принципів Стратегії Європейської економічної комісії ООН з питань освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР) (2005 р.), де освіта визначається як процес, що триває протягом усього життя, охоплює всі елементи життєвої сфери, включає ініціативи розвитку культури взаємоповаги у спілкуванні та процесі прийняття рішень, розвиток і посилення демократичних норм і принципів, налагодження багатостороннього співробітництва і партнерства;

- забезпечення рівних можливостей одержання медичної допомоги, щодо забезпечення доступу всіх верств населення до медичних послуг в координатах сталого розвитку, які пов'язані в першу чергу з посиленням превентивних функцій за напрямками: удосконалення системи інформування з питань здоров'я і санітарного благополуччя, зосередження на детермінантах здоров'я, зокрема, шкідливих чинниках, пов'язаних зі стилем життя, шкідливих звичках;

- мінімізація рівнів соціальних ризиків, пов'язаних з криміналізацією суспільства, наслідками воєнних дій на Сході країни, поширенням соціально обумовлених захворювань (туберкульоз, СНІД та ВІЧ – інфекції, венеричні захворювання), зростанням соціальної апатії, збільшенням рівня девіантної поведінки тощо;

- втілення принципів солідарної відповідальності в забезпеченні економічного зростання та розвитку трудової сфери.

Теоретико-методологічні засади активізації соціального та трудового потенціалу економічного зростання на засадах сталого розвитку базуються на агрегованому підході врахування соціальної компоненти в забезпеченні економічного зростання. За змістом цього підходу соціальна складова визначається як самостійна, але зовнішня підсистема, яка забезпечує можливість такого розвитку на умовах реалізації базових принципів сталого розвитку. В узагальненому вигляді за своїм складом соціальна складова включає основні елементи соціального та трудового потенціалу, які при аналізі їх впливу на можливості економічного зростання визначаються як основні фактори такого розвитку.

Методичні підходи до визначення впливу соціальних та трудових чинників на економічний розвиток на засадах сталого розвитку базуються на розробці моделі оцінок сформованих рівнів соціального і трудового потенціалів та виміру їх впливу на зміну показників економічного зростання.

На сьогодні фахівцями ІЕП НАН України розроблено й апробовано структурні моделі формування соціального потенціалу сталого розвитку [9, с. 27], науково-методичне забезпечення його оцінки [9, с. 39-42], побудована ієрархічна модель оцінки соціального потенціалу на етапах формування та реалізації. В той же час в структурі соціального потенціалу відсутні складові трудового потенціалу, не розглядається зв'язок соціального потенціалу з забезпеченням економічного зростання на засадах сталого розвитку. Однак, саме визначення впливу соціальних та трудових чинників на можливості економічного зростання є однією з важливих умов впровадження в Україні Стратегії сталого розвитку, яка визначає цілісну систему стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни до 2030 року.

Методичні підходи до визначення впливу основних чинників соціального та трудового потенціалів включають необхідність вирішення наступних завдань:

- обґрунтування, визначення та систематизація основних трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання;
- розробка інформаційної підсистеми індикаторів виміру трудових і соціальних чинників та показників економічного зростання;
- визначення меж зміни чинників у забезпеченні економічного зростання на засадах сталого розвитку;
- розробка моделі агрегування окремих показників (індикаторів) в інтегральну оцінку досягнутого рівня соціального і трудового потенціалів;
- оцінка впливу чинників трудового та соціального потенціалів на економічний розвиток;
- визначення можливих резервів (обмежень) зміни трудових і соціальних чинників в забезпеченні економічного зростання на засадах сталого розвитку;
- розробка напрямів та механізмів активізації соціальних та трудових чинників економічного зростання за розробленими сценаріями з урахуванням визначених їх резервів або обмежень.

В моделях економічного розвитку людина розглядається як носій трудового потенціалу, який є основним чинником (двигуном) розвитку економіки. На сьогодні основні принципи сталого розвитку, які формують систему обмежень у використанні ресурсів, можна розглядати як передумови формування ціннісно-орієнтованої господарсько-трудої діяльності [8, с. 3-13]. Втілення у практику соціального управління механізму активізації соціального та трудового потенціалу для забезпечення економічного зростання на засадах сталого розвитку в першу чергу пов'язано з втіленням основних принципів гідної праці та зміни вектора цінностей трудового життя. Неможливо не погодитися з думкою відомого українського вченого А.М. Колота, що «Шлях позбавлення хибних уявлень щодо

цінностей трудового життя багатьом нам ще належить пройти, ... очевидно, ми вважаємо, що зростаючий добробут підвищує й нашу задоволеність» [8, с. 10]. Цінності трудового життя пов'язані з трудовою діяльністю, реалізацією інтересів людини як учасника суспільного виробництва. Їх умовно можна агрегувати в дві групи за рівнями:-

- цінності нижчого рівня, або прагматичні цінності, вони включають прибутковість від докладання праці, здатність до капіталізації професійних компетенцій;

- цінності вищого рівня – творчість, автономність у поєднанні з належністю до команди, можливість кар'єрного зростання та самоорганізації, визнання, відчуття значущості в колективі, високий соціальний статус ,який забезпечує робота.

Сьогодні низька вартість робочої сили в Україні обумовлює закріплення прагматичних цілей - працювати для забезпечення відтворення робочої сили та підтримки матеріального добробуту сім'ї, але феномен постійного прагнення до максимізації результатів у всіх сферах економічного і соціального життя для окремих соціальних груп у наш час вийшов за межі розумного, що супроводжується суттєвим розшаруванням населення як за рівнями доходів і витрат, так і за рівнями споживання та не відповідає критеріям сталого розвитку.:

З критеріальних позицій ООН Україна поки що не вийшла на той мінімальний рівень, який би свідчив про перехід до сталого розвитку, хоча й має значні потенційні резерви та передумови, які, за визначенням фахівців, включають наступні внутрішні спонукальні чинники, що притаманні Україні:

- наявність міцного ресурсно-виробничого і науково-технічного потенціалу;
- демократичні та ринкові перетворення;

- формування правової бази для можливостей здійснення інтеграції екології, економіки та соціальної складової в єдину соціо-еколого-економічну систему.

Таким чином, соціальна парадигма економічного зростання на засадах сталого розвитку виходить з того, що локомотивом економічного зростання є людина, яка за допомогою своїх кваліфікаційних та трудових можливостей, соціальної активності і мобільності, здатності адаптації до умов, що постійно змінюються здатна ефективно реалізувати можливості своєї діяльності.

2. АКТУАЛЬНІСТЬ. СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ

Економіка України знаходиться в глибокій кризі, починаючи з 2011 р. темпи економічного зростання знижались, а у 2014 та 2015 рр. відбулося значне падіння ВВП, його рівень у 2015 р. склав 89% від обсягу 2010 р. Знижується ефективність економічної діяльності, низьким залишається технологічний рівень виробництва, а його висока ресурсоемність та енергоемність обумовлює значний негативний вплив на навколишнє середовище. Держава слабо переймається реструктуризацією економіки на інноваційних засадах, забезпеченням високих темпів зростання

шляхом активізації соціального та трудового потенціалу, використанням різноманітних інструментів стимулювання творчості, креативності, мобільності, цінності праці тощо. Застаріла структура економіки в Україні обумовлює неефективну структуру зайнятості з високою питомою вагою зайнятості найпростішими професіями. Ключовою проблемою українського ринку праці є низька продуктивність праці, коли відставання у порівнянні з сусідніми країнами коливається від 3-х до 7-ми разів. Воно пов'язане з використанням застарілих технологій та утриманням зайвої робочої сили. Занизькою є оплата праці українців за місяць, розрив з Чехією становить більше 6 разів, а з Болгарією – майже в 3 рази. Неможливість знайти роботу за бажанням обумовлює внутрішню і зовнішню міграцію, особливо серед молоді. Нерозвиненість демократичних засад розвитку суспільства в цілому і економіки зокрема не сприяє активізації суб'єктів суспільних відносин щодо створення умов економічного зростання. Відповідальність покладається лише на уряд. Не створено інституційних та фінансових можливостей для самореалізації активної частини населення та формування креативної економіки. Внутрішньо переміщені особи не використовуються як ресурс розвитку територіальних громад. Це призвело до суттєвого зниження добробуту населення, поширення бідності, погіршення умов відтворення людського потенціалу, наростання соціального невдоволення. Стагнація інноваційно-інвестиційної діяльності призвела до технологічного відставання економіки України, яке не зменшується, та обумовила суттєве погіршення стану навколишнього середовища.

Слід відзначити, що в останнє десятиріччя загострилися соціально-економічні проблеми в усьому світі. Тому не випадково ПРООН визначив нові стратегічні орієнтири розвитку людства - Цілі Сталого Розвитку 2016 – 2030. Вони визначають глобальне спрямування дій на подолання бідності, сприяння процвітанню і благополуччю для всіх, захист навколишнього середовища і боротьбу зі зміною клімату. Із 17 цілей Ціль 8 – Стимулювати стале та всеохоплююче економічне зростання, повну та продуктивну зайнятість і гідні умови праці, – є не лише метою, але й інструментом досягнення стратегічних завдань. Забезпечення сталого економічного зростання, яке є основою вирішення більшості соціально-економічних проблем, неможливе без суттєвих змін у соціальній та трудовій сферах України, використання соціального і трудового потенціалів сталого розвитку як чинників економічного зростання, активізації соціального та трудового потенціалу населення, формування соціоментальної парадигми сталого розвитку. Це можливо при модернізації соціальної й гуманітарної політики, реформуванні системи соціально-трудова відносин та забезпечення нагромадження людського капіталу з високими якісними характеристиками, імплементації соціальної відповідальності в усі сфери суспільного життя, забезпечення збалансованості соціальної справедливості та економічної ефективності тощо. Ці питання мають бути серед пріоритетів наукових досліджень та підготовки конкретних рекомендацій щодо подальшого розвитку

соціальної і трудової сфери в контексті забезпечення сталого економічного зростання.

Соціальні і трудові чинники економічного зростання є популярними у науковців і освітян, які досліджують соціальну економіку, соціальний і трудовий розвиток. А фахівці, які не беруть до уваги їх результативність, віддають перевагу суто економічній та технологічній спрямованості, навіть вважають шкідливим розв'язання соціальних проблем, які відволікають від основної економічної мети – отримання прибутку. Серед зарубіжних дослідників представників такого підходу є Мілтон Фрідман, Девід Фогель. Але на противагу суто економічній ефективності, яка не опікується дотриманням вимог соціальної справедливості, зарубіжні моделі управління трудовою поведінкою та розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) свідчать про пріоритетність досягнення цілей сталого соціального і трудового розвитку. Система американських програм з розвитку КСВ (Microsoft Corporation, Google, Walt Disney, Apple) опікується питанням розвитку персоналу, молодіжних ініціатив, довкілля, відповідальної поведінки, відновлювальними джерелами, цінностей персоналу тощо. Американська модель культивує престижність бізнесу, який вкладає значні ресурси у соціальний та екологічний розвиток та має гідні приклади економічного зростання.

Вітчизняні здобутки із запровадження в практику управління економікою важелів трудової та соціальної сфери є незначними. Простежується певна їх ізольованість. Навіть у ті роки, коли в Україні відбувалося значне економічне зростання, результати цих успіхів не співвідносилися з покращенням в соціальному і трудовому розвитку. Інституційне забезпечення розвитку трудової сфери має поступове погіршення. Скасовано інститути управління трудовою сферою на державному та регіональному рівнях. Відсутні концепції, стратегії, програми із трудового і соціального розвитку, немає їх взаємозв'язку зі сталим розвитком. Наукові дослідження з соціальних і трудових проблем повної та продуктивної зайнятості, а також сталого розвитку мають значні здобутки, які мають підстави для удосконалення системи державного та регіонального управління. Науковими школами з трудового, соціального та сталого розвитку є київська, львівська, донецька, харківська, полтавська, хмельницька тощо.

Визначений стан розв'язання проблеми є незадовільним і вимагає зміни державної політики на використання соціальних і трудових важелів при забезпеченні економічного зростання та сталого розвитку. Необхідно сконструювати такі моделі взаємозв'язку та взаємодії соціальної, трудової сфери і сталого розвитку, які перетворюють сферу праці та соціальну відповідальність на важелі сталого розвитку згідно з принципами відновлення цінності праці та її продуктивності, наближення до вимог гідної праці на основі інноваційного розвитку, раціонального споживання ресурсів та сталого економічного зростання.

Трудовий потенціал на сучасному етапі є одним із найбільш вагомих чинників сталого економічного зростання. Україна має досить великий потенціал висококваліфікованих кадрів, однак несприятливі умови їх залучення у трудову

сферу (низька оплата праці, низький технологічний рівень робочих місць та поширеність небезпечних умов праці тощо) не забезпечують ефективного їх використання. Це стримує темпи економічного зростання, знижує мотивацію до ефективної праці, обумовлює значну трудову міграцію в інші країни. В Україні значна кількість науковців досліджують проблеми формування і використання соціального і трудового потенціалу, що знайшло відображення у працях Е. Лібанової, А. Колота, О. Грішної, Л. Лісогор, Л. Лутай, Ю. Маршавіна, В. Надраги, І. Каленюк, І. Петрової, В. Петюха, В. Куценко, В. Костриці, Т. Костишиної, В. Онікієнка, Л. Шевченко, Л. Шаульської, І. Новак та багатьох інших. Однак невирішеність проблем повної та продуктивної зайнятості, низький рівень та якість життя працюючих вказує на необхідність подальших досліджень цих проблем та розробки обґрунтованих рекомендацій щодо їх вирішення. Це тим більше актуально в умовах пошуку дієвих чинників сталого економічного зростання. Для України найбільш важливим є забезпечення модернізації економіки на новій технологічній основі, активне впровадження інновацій, що потребує підвищення якісних характеристик робочої сили (формування сучасних компетентностей, мобільності, інноваційності тощо). Необхідно сформулювати та реалізувати виважену державну політику розвитку трудового потенціалу у відповідності до потреб інноваційного та сталого розвитку. Активізація трудового потенціалу можлива при умові гідної праці, де важливу роль відіграє заробітна плата, яка відноситься до фундаментальних складових умов трудової діяльності працівників. Саме заробітна плата визначає найбільш вагомі параметри умов праці, найважливішою складовою концепції гідної праці є забезпечення справедливої та задовільної винагороди за трудову діяльність найманих працівників. Це знайшло відображення в міжнародних нормах, які стосуються прав людини та соціально-трудової сфери. Так, в Загальній декларації прав людини (1948 р.) в ст. 23 встановлено, що кожен працюючий має право на справедливу та задовільну винагороду, що забезпечує гідне для людини існування та її сім'ї [10]. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.), визначає, що до належних умов праці перш за все відноситься винагорода за працю у справедливих розмірах [11]. Стаття 4 другої частини Європейської соціальної хартії (1996 р.) «Право на справедливу винагороду» визначає право працівників на таку винагороду, яка забезпечує їм і їхнім сім'ям достатній життєвий рівень [12].

Значну увагу запровадженню концепції гідної праці та заробітній платі приділяє Міжнародна організація праці (МОП). В пілотній програмі МОП з реалізації концепції гідної праці термін «гідна праця» визначається як "праця, яка приносить адекватний дохід і при цьому залишає час для інших сторін життя, надає надійність сім'ї, шанує права людини, надає право голосу і відкриває дорогу соціальної інтеграції. Гідна праця - це шлях, що сполучає економічні і соціальні цілі"[13]. МОП сприяє запровадженню принципів гідної праці в Україні. Так, у червні 2012 р. Україна і Міжнародна організація праці затвердили третю за рахунком Програму гідної праці для України на 2012-2015 роки [14], в якій значна

увага приділена висвітленню проблем оплати праці в Україні. В Програмі відзначається, що заохочення гідної праці є ключовим компонентом політики і основним завданням соціальних партнерів. Ця програма гідної праці передбачала, що Міжнародна організація праці продовжить надання Україні технічної допомоги для досягнення повної зайнятості населення шляхом розвитку малого і середнього бізнесу та підвищення рівня кваліфікації зайнятих людей. Саме це має забезпечити розвиток економіки та зростання трудових доходів зайнятого населення.

Розроблена за рекомендаціями МОП четверта Програма гідної праці в Україні та 2016-2019 рр. складається з чотирьох елементів: стандарти і права у сфері праці, створення робочих місць і розвитку підприємництва, соціального захисту та соціального діалогу [15]. При її пролонгації та модернізації державної політики необхідно створення таких умов, які забезпечують продуктивну зайнятість, справедливі доходи, безпеку на робочому місці, найкращі перспективи для особистісного розвитку та соціальної інтеграції. Це вимагає комплексного дослідження соціально-трудової сфери та розробки виважених рекомендацій щодо її модернізації в контексті комплексу вимог із забезпечення сталого економічного зростання.

Виходячи із своєї сутності як ціни робочої сили, заробітна плата є основним чинником у забезпеченні гідного рівня життя найманих працівників та членів їх сімей. Це стосується всіх без виключення сфер економічної діяльності, оскільки заробітна плата визначає рівень сукупного доходу зайнятого населення. Так, частка заробітної плати у сукупних ресурсах домогосподарств, де є працюючі, у 2015 р. становила 57,9%, другим за значимістю джерелом доходів таких домогосподарств були пенсії (12,1%), усі інші джерела доходів були незначними [16]. В умовах соціально-економічного розвитку України наймана праця поки що є єдиним засобом забезпечити існування для абсолютної більшості працездатного населення. Тому важливо, щоб розмір заробітної плати забезпечував повною мірою можливість виконувати нею одну із основних її функцій – відтворювальну.

Слід відзначити, що в Україні склався низький рівень оплати праці, який не забезпечує нормальне відтворення робочої сили. Більшість дослідників відзначають наявність таких проблем в оплаті праці; низький розмір винагороди за працю, що гальмує процеси відтворення робочої сили; слабкий взаємозв'язок розмірів заробітної плати конкретного працівника з його трудовим внеском та рівнем кваліфікації, що стримує мотивацію до підвищення продуктивності та якості праці і професійного зростання; залишається високою зрівнялівка в оплаті праці більшості рядових працівників, особливо в бюджетній сфері, а також процвітає надмірна міжпосадова диференціація в рамках окремих фірм та розбіжність в рівнях оплати праці між видами економічної діяльності; зростають затримки зі своєчасною виплатою заробітної плати; значною є поширеність тіньової складової в структурі трудових доходів. Наявність цих проблем створює перешкоди на шляху активізації трудового потенціалу України, можливостей економічного зростання та підвищення добробуту населення

Викладене вище свідчить про важливість забезпечення гідної заробітної плати. В Україні категорія «гідна оплата праці» досліджується такими науковцями як Г. Капліна [17], Г. Кучер [22], Л. Сіверська [18], Т. Юзько [19] та ін. Існують різні підходи до її аналізу та визначення. Т. Юзько розглядає гідну оплату праці з позицій її можливості забезпечити працівникові гідний рівень життя. [19, с. 21-22]. Слід відзначити, що в Україні концепція гідної праці та її оплати більш досліджується на теоретичному рівні, однак поки що недостатньо впроваджується на практиці що потребує інноваційних управлінських рішень з її імплементації в реальну економіку.

Активізація чинників трудового потенціалу в забезпеченні економічного зростання на засадах сталого розвитку пов'язана також з необхідністю визначення впливу нових соціально-трудова відносин, які формуються в трудовій сфері, а наслідки розповсюджуються на все суспільство. Мова йде про появу та розповсюдження досить нового явища в соціальній структурі – прекаріату. В спеціальній літературі прекаріат означає появу та розповсюдження нового соціального прошарку, який уособлює відчуження не тільки від результатів праці, а й від усього суспільства значних соціальних груп. До нього входять: зайняті на тимчасовій або епізодичній роботі; залучені в тіньовому або нелігімізованому секторі ринку праці; безробітні; зайняті запозиченою працею; частина мігрантів; люди вільних професій, які зайняті фрілансом; стажери та частина студентів.

Основною характеристикою цього контингенту є нестійке соціальне положення, втрата або зниження соціального статусу, нестабільність доходу, розповсюдження зневіри, втрата перспектив розвитку та ін. Соціальні наслідки поширення прекаріату пов'язані з поглибленням нерівності в суспільстві, збільшенням обсягів незахищеного або слабо захищеного населення, формуванням осередків соціальної напруги або зневіри в суспільстві. Все це визначає новий вид відчуження в суспільстві, який формується практично з усіх прошарків суспільства та може виступати значним негативним важелем в реалізації принципів сталого розвитку. Тому він вимагає глибокого дослідження та обґрунтування шляхів подолання даного явища.

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо активізації в Україні соціального та трудового потенціалу як чинників сталого економічного зростання.

Об'єктом дослідження є процеси в економічній та соціально-трудова сферах, які спрямовані на активізацію соціального та трудового потенціалу для забезпечення сталого економічного зростання.

Предмет дослідження – теоретичні, концептуальні засади, правові, управлінські, соціально-економічні механізми залучення соціального і трудового потенціалів сталого розвитку як чинників економічного зростання.

Основні завдання роботи:

розробка теоретико-методологічних засад активізації соціально-трудового потенціалу сталого розвитку в контексті економічної ефективності та соціальної справедливості;

розробка науково-методичного забезпечення оцінки стану та можливостей економічного зростання шляхом активного використання соціального та трудового потенціалу сталого розвитку;

обґрунтування шляхів та заходів з підвищення якісних характеристик трудового потенціалу для забезпечення продуктивної зайнятості;

визначення основних тенденцій і проблем формування трудового потенціалу промисловості та шляхів їх вирішення для забезпечення економічного зростання;

визначення пріоритетних напрямків та механізмів нагромадження людського капіталу сталого економічного зростання;

активізація суб'єктів соціальних і трудових відносин щодо створення сприятливих умов економічного зростання (на підставі соціологічних та експертних опитувань);

інтеграція соціальної відповідальності у забезпеченні розвитку трудової сфери як ресурсу економічного зростання;

обґрунтування стратегічних пріоритетів соціальної політики щодо активізації трудового потенціалу України для забезпечення сталого розвитку.

розробка пропозицій з удосконалення концептуального, правового та інституційного забезпечення залучення трудових і соціальних чинників до сталого економічного зростання;

створення умов і можливостей для посилення спроможності і відповідальності громадянського суспільства до залучення трудових і соціальних чинників економічного зростання та контролю дій влади з цих питань.

4. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ДОСЛІДЖЕННЯ

Підґрунтям для проведення наукового дослідження є попередні напрацювання наукового колективу з виконання бюджетних і госпдоговірних тем, а також потреба прискореного подолання системної кризи, створення умов євроінтеграції, подолання наслідків воєнних дій.

Науково-дослідна робота містить теоретико-методологічні та концептуальні засади формування, використання та активізації соціального і трудового потенціалів як чинників економічного зростання з врахуванням зміни системи державного управління з централізованого на децентралізоване. Зміст дослідження та його структура визначаються його метою, основними завданнями, календарним планом, очікуваними результатами, підтемами та станом роботи в межах термінів, передбачених в планах НДР.

Основні етапи роботи:

обґрунтування методологічних засад активізації соціального і трудового потенціалу для забезпечення сталого економічного зростання;

оцінка стану, проблем та можливостей активізації соціального і трудового потенціалів на засадах соціальної відповідальності, розвитку освітньо-культурних, інноваційних, соціоментальних, креативних та комунікативних характеристик українського суспільства;

визначення соціально-економічних, організаційно-управлінських, правових засад ефективної реалізації трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання;

розробка рекомендацій, пропозицій і науково-методичних підходів, положень та моделей щодо забезпечення розвитку соціального і трудового потенціалів як чинників сталого економічного зростання на засадах соціальної відповідальності, демократичних форм управління, становлення громадянського суспільства.

Виконання дослідження планується за такими підтемами і напрямками:

Підтема «а» - Розробка теоретичних і науково-практичних засад активізації трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання (*керівники д.е.н. О.Ф. Новікова, д.е.н. Ю.С. Залознава*).

Розробка науково-методичного забезпечення та його апробація з оцінки стану та можливостей економічного зростання на засадах активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку.

Обґрунтування шляхів залучення соціальної відповідальності в забезпечення розвитку трудової сфери як ресурсу економічного зростання.

Розробка та реалізація пріоритетних напрямів місцевого розвитку щодо використання ВПО як ресурсу розвитку спроможних територіальних громад

Розробка методологічних засад активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку в контексті економічної ефективності та соціальної справедливості.

Активізація суб'єктів соціальних і трудових відносин щодо створення сприятливих умов економічного зростання (на підставі соціологічних та експертних опитувань).

Ініціація інститутів громадянського суспільства до ефективного використання соціального і трудового потенціалу сталого розвитку та контролю дій влади та роботодавців з цих питань

Розробка рекомендацій, пропозицій, положень, напрямів удосконалення концептуального, правового та інституційного забезпечення залучення трудових і соціальних чинників до сталого економічного зростання, реалізації принципів сталого розвитку.

Підготовка та проведення міжнародної науково-практичної конференції.

Підготовка розділів до колективної монографії та заключного звіту.

Підтема «б» - Активізація трудового потенціалу України для забезпечення продуктивної зайнятості та сталого економічного зростання в умовах формування

інноваційної моделі розвитку економіки (*керівники акад. НАН України О.І.Амоша, д.е.н. В.П.Антонюк*).

Розробка теоретико-методологічних засад активізації трудового потенціалу як чинника сталого розвитку.

Визначення основних тенденцій і проблем розвитку трудового потенціалу промисловості України, шляхів їх вирішення в контексті неоіндустріалізації та сталого розвитку.

Оцінка стану, проблем і перспектив розвитку трудової сфери України в умовах формування інноваційної моделі розвитку економіки.

Обґрунтування шляхів та напрямів підвищення якісних характеристик трудового потенціалу для забезпечення повної продуктивної зайнятості.

Визначення пріоритетних напрямків та механізмів нагромадження людського капіталу сталого економічного зростання.

Обґрунтування стратегічних пріоритетів соціальної політики щодо активізації трудового потенціалу України для забезпечення сталого розвитку.

Підготовка та проведення міжнародної науково-практичної конференції.

Підготовка розділу до колективної монографії та заключного звіту

5. МЕТОДИ ТА СПОСОБИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

В процесі дослідження передбачається вивчення вітчизняного та міжнародного досвіду на основі аналізу та узагальнення літературних джерел, нормативно-правових актів та інших документів, результатів соціологічних досліджень, оцінки міжнародного та вітчизняного законодавства, використання різноманітних інформаційних джерел з проблем державного регіонального управління, сталого розвитку, державної, регіональної, соціальної, економічної, екологічної, промислової, гуманітарної політики тощо.

Під час дослідження передбачається використання статистичного і фактичного матеріалу, результатів соціологічних і експертних опитувань, розробок інших наукових установ, а також досвіду, накопиченого науковим колективом з даної проблематики.

Дослідження буде проведено з використанням таких методів наукового пошуку: загальнонаукових – діалектичного, абстрактно-логічного методу, методів індукції та дедукції, системного, комплексного аналізу; спеціальних – економіко-статистичного, порівняльного, системно-структурного, економіко-математичного аналізу, моделювання, прогнозування, соціологічного та експертного опитування, еволюційної теорії соціально-економічних трансформацій, контент-аналізу нормативно-правової бази, методи математико-статистичного моделювання із застосуванням пакетів програм MS EXCEL, SPSS, методів інтерв'ю.

Дослідження буде здійснюватись за рахунок бюджетного фінансування.

6. НОВИЗНА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ

Наукова новизна результатів дослідження полягає у вирішенні проблеми активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку як чинників економічного зростання на засадах економічної ефективності та соціальної справедливості з визначенням механізмів модернізації суспільних відносин в удосконаленні залучення, використання та нагромадження людського капіталу.

Наукова новизна результатів дослідження за підтемою «а» полягає у такому:

обґрунтування концептуальних та правових засад активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку для забезпечення економічного зростання;

розробка науково-методичного забезпечення визначення впливу соціальних та трудових чинників на можливості економічного зростання на засадах сталого розвитку;

визначення та оцінка можливих резервів (обмежень) зміни трудових і соціальних чинників у забезпеченні економічного зростання на засадах сталого розвитку;

розробка напрямів і механізмів активізації соціальних і трудових чинників економічного зростання за розробленими сценаріями з урахуванням визначених резервів і обмежень, формування моделі активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку;

розробка механізму інтеграції соціальної відповідальності в забезпечення розвитку трудової сфери як ресурсу економічного зростання, інституційного забезпечення запровадження соціальної відповідальності в державі та регіонах;

обґрунтування напрямів модернізації соціальних відносин у регіонах на засадах розвитку соціального і трудового потенціалу, механізмів державної регіональної політики щодо ефективного використання соціального і трудового потенціалу сталого розвитку;

розробка науково-методичних засад соціального моніторингу відстеження стану і тенденцій розвитку соціальних і трудових відносин в контексті створення сприятливих умов для економічного зростання;

визначення та обґрунтування стратегічних напрямів регіонального управління, спрямованих на примноження та активізацію використання соціального і трудового потенціалу сталого розвитку.

Наукова новизна за підтемою «б» полягає у такому :

поглиблення теоретико-методологічних засад формування, розвитку та активізації трудового потенціалу України для забезпечення повної продуктивної зайнятості як чинника сталого економічного зростання;

розробка методичних підходів щодо оцінки параметрів стану трудової сфери України у відповідності до потреб формування інноваційної моделі економіки на принципах сталого розвитку;

визначення основних тенденцій і напрямів розвитку трудового потенціалу промисловості України, обґрунтування шляхів підвищення його якісних параметрів в контексті вимог неіндустріалізації та сталого розвитку;

обґрунтування механізму реформування системи оплати праці та забезпечення гідної заробітної плати як основного чинника активізації трудового потенціалу України, підвищення рівня зайнятості та продуктивності праці;

систематизація причин, форм та наслідків нестандартних форм зайнятості, визначення умов становлення інноваційних форм і видів зайнятості;

визначення пріоритетних напрямків та механізмів нагромадження людського капіталу сталого економічного зростання та забезпечення його ефективного використання;

обґрунтування стратегічних напрямів соціальної політики стосовно розвитку трудової сфери та активізації трудового потенціалу України для забезпечення сталого розвитку.

7. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Методологічні підходи із забезпечення активізації соціального і трудового потенціалів сталого розвитку на засадах економічної ефективності та соціальної справедливості, пропозиції з удосконалення концептуальних, правових і інституціональних засад державної політики у соціальній і трудових сферах; науково-методичні рекомендації з оцінки стану та можливостей активізації трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання; модель інтеграції соціальної відповідальності в забезпечення розвитку трудової сфери; пропозиції з підвищення використання соціального та трудового потенціалу внутрішньо переміщених осіб; рекомендації з посилення спроможності і відповідальності громадянського суспільства до залучення соціальних і трудових чинників до економічного зростання; пропозиції щодо підвищення якісних характеристик трудового потенціалу для забезпечення повної продуктивної зайнятості й економічного зростання; рекомендації з вирішення проблем формування трудового потенціалу промисловості в контексті неоіндустріалізації; визначення пріоритетних напрямків та механізмів нагромадження людського капіталу сталого економічного зростання; обґрунтування стратегічних пріоритетів соціальної політики щодо активізації трудового потенціалу України для забезпечення сталого розвитку.

8. СПОСОБИ ТА ТЕРМІНИ ОФОРМЛЕННЯ РОБІТ

Робота за темою розрахована на два з половиною роки (I кв. 2017 р. – II кв. 2019 р.). В ході досліджень будуть підготовлені: колективна монографія, наукові доповіді, науково-довідні та науково-аналітичні записки до державних та місцевих органів законодавчої і виконавчої влади, міністерств та інших зацікавлених організацій, науково-методичні рекомендації державним і регіональним органам управління.

Дослідження буде завершено заключним звітом і рукописом колективної монографії.

9. ПРОГРАМА-РОБОЧИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

№ з/п	Підтеми та етапи робіт	Строки виконання	Виконавці ⁴	Очікувані результати
	Підтема «а». «Дослідження теоретичних і науково-практичних засад активізації трудових і соціальних чинників сталого економічного зростання».	I кв. 2017 р. - II кв. 2019 р.	Керівники підтеми: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Залознова Ю.С.	Наукові доповіді, науково-доповідні записки, публікації, пропозиції до законодавчих актів, проектів державних, регіональних та галузевих концепцій, стратегій, програм
1	Етап I Розробка методики-програми роботи за темою	2017 р. I-II кв.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Антонюк В.П. д.е.н. Залознова Ю.С. д.е.н. Остафійчук Я.В. д.е.н. Дейч М.Є. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Логачова Л.М. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шастун А.Д. гол. екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В. пров. інж. Красуліна Я.Є.	Методика-програма роботи за підтемою «а»
2	Етап II Розробка пропозицій до проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року.	I кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Шамілева Л.Л.	Науково-аналітична записка з зауваженнями та пропозиціями до плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року (Кабінет Міністрів України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення якості та наукової обґрунтованості програмного забезпечення розвитку економіки як інструменту державного управління.
3	Етап III Підготовка зауважень та рекомендацій до проекту Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України	I кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Антонюк В.П. к. соц. н. Панькова О.В. гол. екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В.	Науково-доповідна записка з розробки рекомендацій та зауважень до проекту Державної Цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України (Міністерство тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб) <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення якості та наукової обґрунтованості програмного забезпечення державної політики з відновлення та розбудови миру на сході України

⁴ Кваліфікаційний потенціал виконавців дивися у розділі 10.

4	<p>Етап IV Розробка рекомендацій та пропозицій до плану заходів щодо зміцнення національної єдності, консолідації українського суспільства та підтримки ініціатив громадськості у цій сфері</p>	I кв. 2017 р.	<p>Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Колот А.М. к.е.н. Новак І.М. к. соц. н. Панькова О.В. к.н. з держ. упр. Сидорчук О.Г. пров. інж. Красуліна Я.Є.</p>	<p>Науково-доповідна записка з обґрунтуванням системи заходів, спрямованих на реалізацію Указа Президента України № 534/2016 від 01.12.2016 р. <i>Соціально-економічний ефект:</i> формування науково обґрунтованого і якісного правового документа – плану заходів щодо зміцнення національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадськості</p>
5	<p>Етап V Використання потенціалу ВПО як ресурсу розвитку громад: експертні оцінки</p>	I кв. 2017 р.	<p>Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Шамілева Л.Л. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. гол. екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В. пров. інж. Красуліна Я.Є.</p>	<p>Наукова доповідь з узагальнення результатів експертного опитування ВПО та лідерів територіальних громад з оцінки можливостей залучення ресурсів ВПО до посилення територіальних громад (Міністерство тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, Мінсоцполітики, Мінрегіонбуд, Верховна Рада України) <i>Соціально-економічний ефект:</i> посилення та прискорення реформ з децентралізації управління за рахунок посилення спроможності територіальних громад, зростання зайнятості та покращення умов життєдіяльності ВПО.</p>
6	<p>Етап VI Розробка комунікаційної стратегії з налагодження процесу ефективного урядування та підвищення довіри між місцевою та регіональною владою, громадами і ВПО</p>	II кв. 2017 р.	<p>Відповідальні виконавці: к. соц. н. Панькова О.В. к. з держ. упр. Сидорчук О.Г. к.е.н. Шастун А.Д. гол. екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В.</p>	<p>Наукова доповідь з обґрунтуванням науково-методичних підходів до формування комунікаційної стратегії між місцевою та регіональною владою, громадами і ВПО для забезпечення ефективного урядування (Мінрегіонбуд, місцеві органи влади) <i>Соціально-економічний ефект:</i> удосконалення механізму урядування на регіональному та місцевому рівнях.</p>
7	<p>Етап VII Визначення теоретико-методологічних засад активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку в контексті економічної ефективності та соціальної справедливості</p>	III кв. 2017 р.	<p>Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Антонюк В.П. д.е.н. Остафійчук Я.В. д.е.н. Залознова Ю.С. к.е.н. Шамілева Л.Л. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. к.е.н. Щетініна Л.В.</p>	<p>Наукова доповідь з обґрунтуванням та поглибленням теоретико-методологічних засад активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики) <i>Соціально-економічний ефект:</i> Підвищення якості прийняття управлінських рішень стосовно забезпечення сталого економічного зростання.</p>

8	Етап VIII Розробка рекомендацій щодо створення механізмів активізації соціальних ресурсів інститутів громадянського суспільства та їхнього залучення у процеси створення самодостатніх територіальних громад, здатних до сталого саморозвитку.	III кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Дейч М.Є. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. гол.екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В.	Науково-доповідна записка з визначенням механізмів активізації соціальних ресурсів інститутів громадянського суспільства та їхнього залучення у процеси створення самодостатніх територіальних громад, здатних до сталого саморозвитку. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення ресурсної забезпеченості розвитку на місцевому рівні, розвиток самоврядування
9	Етап IX Розробка науково-методичного забезпечення з оцінки стану та можливостей економічного зростання на засадах активізації соціального і трудового потенціалу сталого розвитку та його апробація.	IV кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Залознова Ю.С. д.е.н. Остафійчук Я.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Логачова Л.М. к.е.н. Шастун А.Д. к.е.н. Покотиленко Р.Д.	Науково-аналітична записка з обґрунтуванням оцінки та визначенням умов сталого економічного зростання шляхом активізації соціального і трудового потенціалу (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> сприяння переходу до сталого економічного зростання на основі активізації соціально-трудоного потенціалу українського суспільства
10	Етап X Обґрунтування шляхів інтеграції соціальної відповідальності в забезпечення розвитку трудової сфери як ресурсу економічного зростання	I кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Новікова О.Ф. д.е.н. Залознова Ю.С. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Шастун А.Д. пров. інж. Красуліна Я.Є.	Науково-доповідна записка з визначенням шляхів інтеграції соціальної відповідальності в забезпечення розвитку трудової сфери (Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> розвиток трудової сфери на засадах соціальної відповідальності.
11	Етап XI Визначення механізмів та напрямів активізації суб'єктів соціальних і трудових відносин щодо створення сприятливих умов економічного зростання (на підставі соціологічних та експертних опитувань).	II кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Дейч М.Є. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. гол.екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В.	Наукова доповідь з обґрунтуванням механізмів та напрямків активізації соціальних і трудових ресурсів на основі результатів соціологічних опитувань (Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення рівня соціальної та трудової активності українського суспільства як базової умови економічного зростання
12	Етап XII Концептуальні засади активізації соціального потенціалу в трудовій сфері в умовах децентралізації	III кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Остафійчук Я.В.	Наукова доповідь з обґрунтуванням концептуальних підходів до активізації соціального потенціалу трудової сфери. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> удосконалення політики розвитку соціально-трудоної сфери в умовах децентралізації.

13	Етап XIII Дослідження основних напрямів та механізмів активізації соціальних та трудових чинників сталого економічного зростання з визначенням резервів (обмежень) зміни чинників у забезпеченні темпів зростання.	III кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Новікова О.Ф. к.е.н. Шамілева Л.Л.. пров. інж. Красуліна Я.Є.	Науково-доповідна записка з визначенням з визначенням резервів (обмежень) зміни соціальних та трудових чинників у забезпеченні темпів зростання. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення ефективності використання соціальних і трудових ресурсів.
14	Етап XIV Ініціація інститутів громадянського суспільства до ефективного використання соціального і трудового потенціалу сталого розвитку та контролю дій влади та роботодавців з цих питань	IV кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Новікова О.Ф. к. соц. н. Панькова О.В. к. з держ. упр. Сидорчук О.Г. к.е.н. Шастун А.Д. гол.екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В.	Наукова доповідь щодо залучення інститутів громадянського суспільства до контролю дій влади та роботодавців щодо використання соціального і трудового потенціалу сталого розвитку (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> удосконалення урядування в соціально-трудовій сфері.
15	Етап XV Розробка рекомендацій, пропозицій, положень, напрямів удосконалення концептуального, правового та інституційного забезпечення залучення трудових і соціальних чинників до сталого економічного зростання, реалізації принципів сталого розвитку.	I кв. 2019 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н., проф. Антонюк В.П. д.е.н. Остафійчук Я.В. д.е.н. Залознова Ю.С. д.е.н. Дейч М.Є. к.е.н. Шамілева Л.Л.. к.е.н. Логачова Л.М. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шастун А.Д. гол.екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В. пров. інж. Красуліна Я.Є.	Науково-доповідні записки з зауваженнями та рекомендаціями щодо удосконалення нормативної бази та управлінських механізмів в соціально-трудовій сфері. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> удосконалення інституційного середовища залучення соціальних і трудових чинників для забезпечення сталого розвитку.
16	Етап XVI Підготовка та проведення міжнародної науково-практичної конференції.	I кв. 2019 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Остафійчук Я.В. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Щетініна Л.В. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Покотиленко Р.Д.	Організація та проведення міжнародної науково-практичної конференції за темою дослідження. <i>Соціально-економічний ефект:</i> Оприлюднення результатів дослідження, обмін науковими здобутками, налагодження наукових контактів для співпраці.
17	Етап XVII Підготовка розділів до колективної монографії та заключного звіту.	II кв. 2019 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Новікова О.Ф. д.е.н. Остафійчук Я.В. д.е.н. Залознова Ю.С. к.е.н. Шамілева Л.Л.. к.е.н. Логачова Л.М. к. соц. н. Панькова О.В. к.е.н. Хандій О.О. к. з держ. упр. Сидорчук О.Г. к.е.н. Шастун А.Д. гол.екон. Касперович О.Ю. пров. екон. Іщенко О.В. пров. інж. Красуліна Я.Є.	Рукопис колективної монографії. Представлення на вченій раді ІЕП НАН України. Заключний звіт. Представлення на вченій раді ІЕП НАН України. Оформлення та подання до Відділенні економіки Президії НАНУ.

	Підтема «б». «Активізація трудового потенціалу України для забезпечення продуктивної зайнятості та сталого економічного зростання в умовах формування інноваційної моделі розвитку економіки»		Керівники підтеми: акад. НАН України Амоша О.І. д.е.н. Антонюк В.П.	Наукові доповіді, науково-довідні та науково-аналітичні записки, монографії, статті, пропозиції до законодавчих актів.
1	Етап I Розробка методики, програми роботи за підтемою «б».	I кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Щетініна Л.В. гол.екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Методика, програма роботи за підтемою «б».
2	Етап II Розробка теоретико-методологічних засад продуктивної зайнятості та активізації трудового потенціалу в контексті потреб сталого економічного зростання.	II кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Антонюк В.П. д.е.н. Остафійчук Я.В. к.е.н. Щетініна Л.В. гол.екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Наукова доповідь з викладенням методологічних засад взаємозв'язку продуктивної зайнятості, активізації трудового потенціалу, сталого економічного зростання (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення наукового обґрунтування економічної та соціальної політики
3	Етап III Методологічні засади трансформації зайнятості с позицій Цілей сталого розвитку	III кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Остафійчук Я.В. д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В.	Наукова доповідь з аналізом сучасних тенденцій трансформації зайнятості у відповідності до принципів гідної праці та екологічної безпечності. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> сприяння переходу економіки та сфери зайнятості на принципи сталості.
4	Етап IV Обґрунтування основних підходів, визначення пріоритетних шляхів та методів оцінювання активізації трудового потенціалу для забезпечення економічного зростання в Україні на засадах сталості.	III кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Хандій О.О. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шамілева Л.Л.	Науково-довідна записка з визначенням пріоритетів активізації трудового потенціалу як чинника сталого розвитку та методів оцінювання. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> більш повне використання соціально-трудова чинників сталого розвитку.
5	Етап V Визначення основних тенденцій і проблем розвитку трудового потенціалу промисловості України, шляхів їх вирішення в контексті неоіндустріалізації та сталого розвитку.	III-IV кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Антонюк В.П. д.е.н. Залознова Ю.С. к.е.н. Шамілева Л.Л. гол.екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Науково-аналітична записка з викладенням результатів комплексного дослідження проблем розвитку трудового потенціалу промисловості України в контексті неоіндустріалізації та шляхів їх вирішення. (Мінекономрозвитку, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> сприяння розвитку трудового потенціалу промисловості у відповідності до потреб неоіндустріалізації

6	Етап VI Аналіз стану, тенденцій та проблем формування кадрового потенціалу НАНУ, визначення стратегічних завдань його розвитку в контексті реформи національної системи НТІ	IV кв. 2017 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В.	Науково-аналітична записка з аналізом кількісних та якісних параметрів кадрового потенціалу НАНУ, основних тенденцій і проблем, завдань його розвитку для забезпечення реформування науково-технічної та інноваційної системи України. (МОН, Мінекономрозвитку, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> сприяння підвищенню якісних характеристик кадрового складу НАНУ.
7	Етап VII Оцінка стану, проблем і перспектив розвитку трудової сфери України в умовах формування інноваційної моделі розвитку економіки.	I кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. гол. екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Наукова доповідь з аналізом стану та перспектив розвитку трудової сфери України в контексті становленні інноваційної економіки. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, МОН, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> модернізація трудової сфери у відповідності до потреб інноваційного розвитку.
8	Етап VIII Обґрунтування шляхів та напрямів підвищення якісних характеристик трудового потенціалу для забезпечення повної продуктивної зайнятості	II кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Шастун А.Д. гол. екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Науково-довідна записка з визначенням шляхів підвищення якісних характеристик трудового потенціалу (МОН, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення якості та конкурентоспроможності особистого чинника виробництва.
9	Етап IX Визначення пріоритетних напрямків та механізмів нагромадження людського капіталу сталого економічного зростання.	III кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. гол. екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Наукова доповідь з визначенням механізмів нагромадження людського капіталу України для переходу на сталий розвиток. (МОН, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення якості економічного зростання.
10	Етап X Обґрунтування стратегічних пріоритетів соціальної політики щодо активізації трудового потенціалу України для забезпечення сталого розвитку.	III кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. д.е.н. Новікова О.Ф. д.е.н. Залознова Ю.С. д.е.н. Остафійчук Я.В. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. гол. екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Науково-довідна записка з визначенням пріоритетів соціальної політики у трудовій сфері. (МОН, Мінсоцполітики, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення якості соціального управління.
	Етап XI Розробка теоретико-методологічних засад та методичних підходів до управління зайнятістю в умовах нестабільності та воєнного конфлікту	IV кв. 2018 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В.	Наукова доповідь з обґрунтуванням методології управління зайнятістю та методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності урядових у цій сфері. <i>Соціально-економічний ефект:</i> підвищення рівня та ефективності зайнятості населення України.

	Етап XII Розвиток та удосконалення соціальної інфраструктури формування трудового потенціалу у відповідності до потреб модернізації економіки на засадах інноваційності та сталості.	III - IV кв. 2018 р..	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Логачова Л.М. к.е.н. Шамілева Л.Л.	Науково-аналітична записка з аналізом соціальної інфраструктури та обґрунтуванням шляхів її розвитку для забезпечення актуалізації трудового потенціалу. (Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики, МОН, Верховна Рада України). <i>Соціально-економічний ефект:</i> Підвищення якості трудового потенціалу.
	Етап XIII Підготовка та проведення міжнародної науково-практичної конференції.	I кв.2019 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н. Антонюк В.П. к.е.н. Щетініна Л.В. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Щетініна Л.В.	Організація та проведення міжнародної науково-практичної конференції за темою дослідження. <i>Соціально-економічний ефект:</i> Оприлюднення результатів дослідження, обмін науковими здобутками, налагодження наукових контактів для співпраці.
	Етап XIV Підготовка розділу до колективної монографії та заключного звіту.	II кв.2019 р.	Відповідальні виконавці: д.е.н., проф. Антонюк В.П. к.е.н. Шамілева Л.Л. к.е.н. Щетініна Л.В. гол.екон. Прогнімак О.Д. аспір. Банніков П.Д.	Рукопис колективної монографії. Представлення на вченій раді ІЕП НАН України. Заключний звіт. Представлення на вченій раді ІЕП НАН України. Оформлення та подання до Відділенні економіки Президії НАНУ.

10. КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКОНАВЦІВ, ЗАЛУЧЕНИХ ДО ВИКОНАННЯ ТЕМИ

Виконавці:

докторів економічних наук	-	5
кандидатів економічних наук	-	4
кандидатів соціологічних наук	-	1
головних економістів	-	2
провідних економістів	-	2
аспірантів		1

Керівники теми:

Амоша Олександр Іванович	- академік НАН України, доктор економічних наук, професор, директор Інституту економіки промисловості НАН України
Новікова Ольга Федорівна	- заст. директора ІЕП НАН України, доктор економічних наук, професор, завідувачка відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
Антонюк Валентина Полікарпівна	- доктор економічних наук, професор, завідувачка сектору розвитку людського капіталу, головний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України

Основні виконавці:

- Новікова О.Ф. - заст. директора ІЕП НАН України, доктор економічних наук, професор, завідувачка відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Антонюк В.П. - доктор економічних наук, професор, завідувачка сектору розвитку людського капіталу, головний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Залознова Ю.С. - заст. директора ІЕП НАН України, доктор економічних наук, старший науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Остафійчук Я.В. - провідний науковий відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Логачова Л.М. - кандидат економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Панькова О.В. - кандидат соціологічних наук, доцент, завідувачка сектором проблем економічної соціології ІЕП НАН України
- Шамілева Л.Л. - кандидат економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Щетініна Л.В. - кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Шастун Г.Д. - кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Покотиленко Р.В. - кандидат економічних наук, докторант ІЕП НАН України
- Прогнімак О.Д. - головний економіст відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Касперович О.Ю. - головний економіст відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Іщенко О.В. - провідний економіст відділу економічних проблем соціальної політики ІЕП НАН України
- Красулина - провідний інженер

ЛІТЕРАТУРА

1. Харрод Р. К теории экономической динамики/ Р. Харрорд. – М.: Экономика, 1997.
2. Небава М.І. Теорія макроекономіки / М.І. Небава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: / http://posibnyku.vntu.edu.ua/makro_ek/123.htm
3. Высшая макроэкономика [Текст] : учебник / Дэвид Ромер; пер. с англ. под науч. ред. В.М. Полтеровича; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. – 855 с.
4. Нуреев Р.М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики / Р.М. Нуреев. – М.: Норма, 2008.
5. Денисон Э.Ф. Оценка источников экономического роста как база долгосрочных прогнозов // Долгосрочное планирование и прогнозирование. – М.: Прогресс, 1975.

6. Абель Э. Макроекономіка / Э. Абель, Б. Бернанке. – 5-е изд. – СПб.: 2010. – 768 с.
7. Корнийчук Л. Экономический рост и устойчивое развитие / Л. Корнийчук // Экономика Украины. – 2008. – №3. – С. 84-91.
8. Колот А. Цінності трудового життя та гідна праця: філософія взаємодії і розвитку / А. Колот., О. Герасименко // Україна: аспекти праці. – 2016. – № 1-2. – С. 3-13.
9. Соціальний потенціал сталого розвитку: інноваційні механізми формування та використання: монографія / О.І. Амоша, О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк, Ю.С. Залознова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2014. – 478 с.
10. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print/1475484759796824
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Міжнародний документ від 16.12.1966. (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_042
12. Європейська соціальна хартія (Переглянута) (ETS N 163). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062
13. Международная организация труда: конвенции, документы, материалы. Справочное пособие/ под ред. З.С. Богатыренко. – Издательство "Дело и сервис", 2011. – 752стр.
14. Програма гідної праці для країни на 2012-2015pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/policy/wcms_183429.pdf
15. Програма гідної праці в Україні та 2016-2019 pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_470684.pdf
16. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник. Частина I. /Державна служба статистики України. – Київ, 2016. – 380 с.
17. Капліна Г.А. Характеристика концепції гідної праці в Україні / Г.А. Капліна // Актуальні проблеми права: теорія і практика. Зб. наук. праць. – Луганськ, Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. – 2013. – № 26. – С. 47–54.
18. Сіверська Л.Б. Реалізація концепції гідної праці в Україні через дотримання міжнародних стандартів праці / Л.Б. Сіверська // Вісн. Ун-ту банківської справи України. - 2009. - № 3. - С. 182-185.
19. Юзько Т. Гідна оплата праці як необхідний атрибут захисту права на життя працівника /Т. Юзько //Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 8. – 21-25.

20. Волгин Н.А. Достойная оплата труда как условие и следствие достойного труда в инновационной экономике/ Н. А. Волгин. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://igpr.ru/library/volgin_na_dostojnaja_oplata_truda_kak_uslovie_i_sledstvie_dostojnogo_truda_v_innovacionnoj_j

21. Шемяков О.Д. Гідна оплати праці та її вплив на розвиток виробничої демократії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nauka.kushnir.mk.ua/?p=47977

22. Кучер Г.Я. Гідна заробітна плата – запорука економічного зростання України / Г.Я. Кучер // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.2. – С.77-85.

23. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія]/ В.В. Онікієнко. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.